

АРХІТЕКТУРА ТА МИСТЕЦТВОЗНАВСТВО

Колтун А.-М.О.

студентка,

Науковий керівник: Василюк Т.А.

викладач,

*ДВНЗ «Прикарпатський національний університет
імені Василя Стефаника»*

ТВОРЧИЙ ШЛЯХ ТАЇСІ ЛИТВІНЕНКО

10 лютого 2021 року відсвяткувала свій 86-ий день народження актриса, що для багатьох прихильників стала обличчям епохи Львівського драматичного театру імені Марії Заньковецької – Таїсія Йосипівна Литвиненко. Впродовж тривалої акторської та педагогічної діяльності Т. Литвиненко є прикладом любові та поваги до сцени, чим надихала молоде покоління акторів. Саме тому творча діяльність Т. Литвиненко і є актуальною темою для даного дослідження.

Метою роботи є визначення ключових аспектів творчого портрету Т. Литвиненко. Відповідно, серед головних завдань є аналіз творчого здобутку Т. Литвиненко, її підхід до створення образів.

Т. Литвиненко народилась 10 лютого 1935 року в селі Погреби Броварського району Київської області. Ще до вступу в інститут Т. Литвиненко зіграла свою першу роль – Анни в «Украденому щасті». За бажанням батьків Т. Литвиненко вступила у педагогічний інститут, однак вже через рік покинула навчання, вступивши до Київського державного інституту театрального мистецтва імені І. Карпенка-Карого.

Після закінчення інституту дівчину запросили працювати у Київський академічний театр ім. І. Франка, де за два сезони здобуває перший досвід у п'єсах М. Старицького («Ой не ходи Грицю...» – Дарина та «Лиха доля» – Галя), О. Бойченка («Кров'ю серця» – Таня), О. Левади («Остання зустріч» – Оля). Згодом Таїсія переїздить до Запоріжжя і починає працювати у місцевому музично-драматичному театрі. Сім сезонів роботи у Запоріжжі стали уроком витримки та самодисципліни. Запорізька публіка дуже полюбила Т. Литвиненко за яскраві та майстерні ролі, зокрема Ольги («Чому посміхаються зорі» О. Корнійчука), Олени («Розсудіть нас, люди» А. Андреева), Вірочки («Перед вечерею» В. Розова) та багато інших. У 1965 році молоду артистку разом із її чоловіком Ф. Стригуном запрошують до сім'ї

драматичного театру імені М. Заньковецької. Саме тут Т. Литвиненко поступово зростає та мужніє як професіонал, виходить на своє амплу ліричної героїні та створює глибокі драматичні образи. Одним з таких образів є Лідочка («Весілля Кречинського» О. Сухово-Кобиліна) – троянда, яка щойно розквітла і може загинути серед брехливого та страшного світу. Актриса свідомо акцентувала на боротьбі тендітної краси героїні з жорстоким середовищем і саме тому глядачі щиро переживали за долю героїні.

Надовго запам'яталася глядачам і роль Оленки з вистави «Голубі олені» за п'єсою О. Коломійця. У цій ролі актриса демонструвала динаміку образу, проживаючи свою молодість та зрілість.

Знаковою роллю для Т. Литвиненко стала роль Анни («Украдене щастя» І. Франка, режисер С. Данченко). Роль, у якій актриса дорівнювала харизмою до сильних чоловічих характерів, які втілили Ф. Стригун та Б. Ступка. Театрالی звикли бачити Анну ситуаційно пасивною, проте Анна у виконанні Литвиненко раптом вибухає перед нами своїми почуттями, виставивши на кін своє право на щастя.

Яскравим виявом любові та відданості театру є дві ролі зроблені у співпраці з режисеркою А. Бабенко. Нора в однойменній виставі за п'єсою Г. Ібсена «Ляльковий дім» та Філумена у «Філумені Мартуруано» Е. де Філіппо, разом із Анною з «Украденого щастя» І. Франка вивели актрису в ряди найзнаніших мисткинь України. Нора-Литвиненко виборювала свою незалежність як жінка і мати в складному світі, де людина людині не завжди друг та порадник. Саме у цій ролі звернули увагу на технічність актриси та чудове володіння другим планом. Т. Литвиненко зуміла прикрити свої думки та почуття, коли серце стискалось від болю. На обличчі героїні була посмішка, як на античній трагічній масці. «Філумена Мартуруано» – перша вистава на камерній сцені поза репертуаром театру. Працюючи над виставою в Будинку актора, учасники згадують складні умови роботи: відсутність декорацій, костюмів, музичного оформлення...Глядачі були на відстані у півтори метри. Вони відчували себе учасниками подій, тут не можливо було збрехати. Правда і тільки правда. На виставу чекав шалений успіх. У художньо-документальній повісті «Житейське море» автор В. Грабовський описує роль Т. Литвиненко так: «Філумена-Литвиненко мужня жінка. Режисерка заборонила артистці «сльози», бо тільки у фіналі в цієї жінки з'являється непрохана сльоза, що дивує всіх: «Філуме, ти плачеш? Ти плачеш, Філуме?» [1]. Завдяки складним емоційним ролям Таїсія Литвиненко все більше здобувала довіру режисерів, стаючи провідною актрисою колективу.

Секретом актриси є вміння стримувати в собі емоції до моменту кульмінації. Актриса вміє внутрішньо прожити роль до кінця, завжди

бути «в процесі» і «внутрішньому монологі». Таїсія Йосипівна нічого не робить формально, уникає штампів – у цьому полягає її майстерність.

Впродовж кар'єри ролі Т. Литвиненко дорослішали разом з нею. Свого часу їй доводилося приміряти на себе ролі інженю-травесті – наївної дівчини, згодом актрисі доручали грати ролі трагеді-травесті, далі дружина, мати і так далі... «Не потрібно боятись дорослішати на сцені, це природньо і це прекрасно» – вважає Т. Литвиненко [3].

Свою майстерність Т. Литвиненко передає студентам на курсі свого чоловіка, Ф. Стригуна «Ще на перших уроках я кажу своїм студентам, що потрібно навчитися бачити, коли ти дивишся, сідати і сісти, ступати і йти, слухати і чути. Саме ці постулати – азбука акторської майстерності. Якщо ви навчитесь цього зараз, то матимете добру основу і плаватимете в акторської атмосфері, як риба в морі» [5].

Підсумовуючи все вище сказане, можемо стверджувати, що Таїсія Литвиненко є прикладом не тільки нездоланного бажання займатись улюбленою справою, але й високопрофесійного ставлення до творчості. Актриса вміє внутрішньо прожити роль, бути завжди «в процесі». Кожна її роль унікальна та неповторна, завдяки акторським пристосуванням Таїсії Йосипівни. Саме ці риси роблять її гідним прикладом для наслідування молодшими поколіннями акторів.

Список використаних джерел:

1. Грабовський В. Житейське море / В. Грабовський, Ф. Стригун, Т. Литвиненко. – Львів: Леополь, 2015. – 264 с.
2. Стефанова Н. Я втекла в театральний і стала «народною» на першому курсі / Нонна Стефанова // Кіно-Театр. – 2003. – № 6. – С. 55–57.
3. Таїсія Литвиненко про життя, театр, жіночі усмішки та благородство [Електронний ресурс] // Гал-Інфо. – 2019. – Режим доступу: https://galinfo.com.ua/articles/taisya_lytvynenko_pro_zhyttya_teatr_zhinochi_usmishky_ta_blagorodstvo_308595.html
4. Театр імені Марії Заньковецької. Репертуар – Таїсія Литвиненко – ТЕАТР імені Марії Заньковецької [Електронний ресурс] / Театр імені Марії Заньковецької. – Режим доступу: https://www.zankovetska.com.ua/collective/creative_composition/actors/tajisija-lytvynenko.html.
5. Галканова О. «Таїсія Литвиненко- жінка, педагог, наставник...» [Електронний ресурс] / Олеся Галканова. – Режим доступу: <https://www.zankovetska.com.ua/news/press/2015-01-29/tajisija-lytvynenko--zhinka-pedahoh-nastavnyk.html?page=14>